

WYSTĘPOWANIE UTWORÓW KAMBRU W PODŁOŻU GÓRNOŚLĄSKIEGO ZAGŁĘBIA WĘGLOWEGO

UKD 551.732.022:550.822.61(438.232)

Głęboki otwór parametryczny Goczałkowice IG-1, usytuowany 4 km na S od Pszczyny, przebił pod osadami miocenu paleontologicznie udokumentowane utwory młodszego i starszego paleozoiku i wszedł w skały zmetamorfizowane facji zieleńcowej podłoża.

Młodszy paleozoik występuje w interwałach głębokości: 582,0 — 1470,2 m, utwory produktywne karbonu górnego reprezentowane przez warstwy żałęskie, rudzkie, siodłowe i brzeżne; 1470,2 — 1898,5 m morskie utwory terygeniczne, głównie mułowcowo-iłwcowe, należące do spągowej części namuru A oraz do wizenu górnego; 1898,5 — 2722,5 m seria wapieni i dolomitów dewonu środkowego i górnego oraz 2722,5 — 2765,0 m seria piaskowców i żwirowców, bez udokumentowanej paleontologicznie przynależności stratygraficznej, lecz związana z dolomitami środkowego dewonu stopniowymi przejściami — przynależna najprawdopodobniej do dewonu dolnego.

W interwale 2765,0 — 3129,2 m otwór przebił serię osadów terygenicznych o charakterystycznym następstwie litologicznofacjalnym poszczególnych jej członów. W części górnej wydzielonej do głębokości 2957,0 m występują szarozielone mułowce zawierające podrzędnie wkładki piaskowców drobnociarnistych. Osady tej części serii dość często ujawniają spokojną równoległą laminację oraz niezbyt wyraźne, drobne (\varnothing do 3 mm), przeważnie poziome lub słabo ukośne cylindryczne ślady drażenia osadu lub pełzania organizmów żywiących się detrytusem, związane prawdopodobnie z trylobitami. W mułowcach stwierdzono występowanie trylobitów oraz prymitywnych bezżwirowych brachiopodów. Z głębokości 2793,0 m H. Osmólska oznaczyła (1) *Holmia grandis* Kiaer, a z interwału 2841,4 — 2850,45 m kilka okazów *Strenueva primaeva* (Brogger). Brachiopody znaleziono w odcinku 2788,4 — 2956,8 m.

Środkowa część serii sięgająca do głębokości 3039,0 m zbudowana jest z naprzemiennie położonych warstw mułowców szarych i piaskowców ropielatych, nieco seledynowych, których uwarstwienie jest silnie zaburzone licznymi, przeważnie pionowymi lub stromymi śladami drażenia przez organizmy mułozerne. Okrągłe lub nieco owalne kanały przecinające osad osiągała średnica nawet 3 cm i są wypełnione piaskowcową masą. Zarówno osad, jak i struktury organogeniczne są bardzo podobne do piaskowców ze strukturami skolitusowymi z otworu Andrychów 3 opisanymi przez K. Koniora (3,5).

Dolna część serii tworzą piaskowce rdzawowielonowe, różnociarniste. Żle wysortowane, przechodzące w spąg w żwirowce z otoczkami osiagającymi średnice 2—3 cm, a nawet 5 cm.

Opisana seria osadów należy zaliczyć na podstawie trylobitów do kambru dolnego, przy czym dokumentacja paleontologiczna dotyczy tylko jej górnej części. Część dolna nosi cechy osadu lądowego i jest wyraźnie oddzielona od utworów wyżej występujących. Część środkowa związana z częścią górną stopniowymi przejściami, reprezentuje osady przybrzeżne strefy przybrzeżowej „ichnofacji” skolitusowej w ujęciu A. Seilachera (8, 9) natomiast charakter osadów górnej części serii występowania brachiopodów i trylobitów oraz inny typ śladów organizmów

mułozernych wskazują na sedymentację w środowisku głębszych, spokojnych wód morskich. Charakterystyczna sekwencja typów osadów starszego paleozoiku może świadczyć zarówno o postępującej transgresji kambru na skonsolidowany blok górnośląski wydzielany w podłożu G.Z.W. (6), jak i o możliwości występowania w podłożu morskiego kambru zróżnicowanych osadów starszych cyklów sedymentacyjnych leżących na krystalniku. Ostatnie przypuszczenie nasuwa się szczególnie przy porównaniach z profilami utworów „dewonu dolnego” wierceń wykonanych przez przemysł naftowy w obszarze Bielsko-Kęty-Andrychów-Mogilany, publikowanymi częściowo przez K. Koniora (2, 3, 4, 5).

Między utworami młodszego paleozoiku i kambru występuje dyskordancja kątowna wynosząca ok. 10°. Osady starszego paleozoiku wykazują jednak bardzo spokojne zaleganie z upadami rzędu 10—16°. Są one silnie zdiagenezowane. Ich kontakt z podłożem maskuje w otworze Goczałkowice IG-1 intruzja subwulkanitów występująca na głębokości 3129,2 do 3170,6 m. Tworzą ją diabazy przechodzące w mikrogabro.

Spągową część otworu (3170,6—2253,5 m) zajmują silnie skataklastowane, zmylonityzowane i sfałdowane skały typu filitów, metapelitów, metapsamitów i metakonglomeratów, które mogą być zaliczane do facji zieleńcowej. Silnie jest więc zaakcentowana między utworami starszego paleozoiku a podłożem krystalicznym niezgodność tektoniczna oraz skok metamorfizmu.

L I T E R A T U R A

1. Biernat G., Osmólska H., Kazimierzczak J., Baliński A. — Dokumentacja paleontologiczna osadów dewonu i kambru otworu wiertniczego Goczałkowice IG-1. Oddz. Górnośl. IG, Sosnowiec, 1972.
2. Konior K. — Le Dévonien inférieur dans la base des sédiments du substratum paleozoïque des Karpates bordurales de la région Cieszyn—Andrychów. *Bul. Ac. Pol. Sci. Ser. Sci. géol. et géogr.*, 1965, Vol. XIII, No. 3.
3. Konior K. — Remarques sur le développement et l'âge du Dévonien inférieur du substratum de la région Bielsko-Andrychów. *Ibidem*, 1966, Vol. XIV, No 4.
4. Konior K. — Dolny dewon z otworu wiertniczego Andrychów 4. *Kwart. geol.*, 1968, nr 4.
5. Konior K. — Dewon dolny w profilach wierceń obszaru Bielsko-Andrychów. *Acta geol. pol.*, 1969, Vol. XIX, No. 1.
6. Kotas A. — Ważniejsze cechy budowy geologicznej Górnośląskiego Zagłębia Węglowego na tle pozycji tektonicznej i budowy głębokiego podłoża utworów produktywnych, 1972.
7. *Problemy geodynamiki i tapani*. T. I. Komitet Geologii PAN, Kraków.
8. Seilacher A. — Lebenssüuren und Salinitätsfazies. *Fortschr. Geol. Rheinl. u. Westf. Bb.* 10. Krefeld, 1963.
9. Seilacher A., Meischner D. — *Facies — Analyse im Paläozoikum des Ost-Gebietes*. *Geol. Rundschau*, Bd. 54, 1964.